

Till
Kulturdepartementet

Alvik den 11 november 2019

Betänkandet Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället, SOU 2019:35

Diarienummer Ku2019/01318/CSM

Sveriges kristna råd är en paraplyorganisation med 26 medlemskyrkor och 3 observatörer fördelade på fyra kyrkofamiljer. I dessa ryms de olika kristna traditionerna i vårt land. De svenska kyrkosamfunden är också en del av världsvida gemenskaper och ingår i dessa genom långvariga relationer. Detta innebär att kyrkorna har erfarenheter av olika relationer till staten eftersom denna i hög grad är kontextbunden. SKR:s remissyttrande är avgivet i dialog med kyrkorna i Sverige och avser stryka under kyrkornas gemensamma ståndpunkter och uppmärksammar ett antal principiellt viktiga frågor för de kyrkliga samfunden.

Sveriges kristna råds yttrande

Sveriges kristna råd välkomnar utredningen om demokrativillkor för bidrag till civilsamhället och det försök som har gjorts att utmejsla sådana kriterier för en rättssäker, tydlig och enhetlig prövning av ansökningar om bidrag från allmänna medel. Bidragsgivning är en viktig del av relationen mellan staten och civilsamhället och hur systemet är uppbyggt påverkar bland annat hur organisationerna upplever sin roll i demokratin och sina möjligheter att delta i samhället. Sveriges kristna råd anser likt utredningen att demokrativillkor i bidragsgivningen är nödvändigt.

Sveriges kristna råd *tillstyrker huvuddelen* av de förslag som lämnas i betänkandet. Samtidigt ifrågasätter Sveriges kristna råd några av betänkandets förslag och föreslår i några fall vidareutveckling av givna förslag

Sveriges kristna råds synpunkter

- Sveriges kristna råd vill betona vikten av att värna och aktivt verka för en grundläggande tillit mellan olika sektorer i samhället.
- Sveriges kristna råd vill framhålla betydelsen av att kyrkors och trossamfunds bidrag till samhällslivet och samhällsutvecklingen tas tillvara och främjas av det offentliga i likhet med vad som gäller för resten av det civila samhällets organisationer.

- Sveriges kristna råd menar att det föreslagna demokrativillkoret kan bidra till en mer tydlig och enhetlig prövning av bidragsansökningar än tidigare formuleringar men ser även svårigheter i dess utformning och tillämpning.
- Sveriges kristna råd menar att det är en oproportionerlig konsekvens att en riksorganisation eller en paraplyorganisation exkluderas från statsbidrag på grund av agerandet av en enskild företrädare i en lokalförening eller hos internationell samarbetsorganisation.
- Sveriges kristna råd vill understryka vikten av att religions- och övertygelsefriheten, i enlighet med Europakonventionen, tydligt beaktas i bedömningarna av bidragsansökningar kyrkor och religiösa trossamfund.
- Sveriges kristna råd menar att bidragsgivande myndigheter måste garantera att de inte kan komma att föregå straffrättsliga processer.
- Sveriges kristna råd menar att det är väsentligt att de utredningar som bidragsgivande myndighet gör vid nekande av bidrag kännetecknas av opartiskhet och kvalitet så att allmänhetens förtroende för systemet upprätthålls.
- Sveriges kristna råd menar att det behöver finnas en värderingsskala för allvaret i olika typer av avvikelser från demokrativillkoret.
- Utbildning i frågor om bidragsgivning och om innebörden i demokrativillkoret bör erbjudas civilsamhällets organisationer och dess företrädare i samverkan med det offentliga.
- Sveriges kristna råd förespråkar att en uppföljning behöver göras framöver av hur det nya demokrativillkoret tillämpas vid bidragsgivning och vilka effekter denna tillämpning får för organisationernas verksamhet. I denna utvärdering bör representanter för civilsamhället inkluderas.

Civila samhället och synen på religion (kap 3)

Sveriges kristna råd anser att beskrivningen på s. 204 om att ”organisering för att upprätthålla en särskild aktivitet...såsom religion” är problematisk. Vid flera tillfällen talas det i utredningen om ”religiös verksamhet” utan närmare definition. Religion är för en troende ofta något som genomsyrar livet i dess helhet och influerar även synen på samhället och den troendes roll i det. Det är därmed inte möjligt att avgränsa religion till en ”aktivitet”. Här skulle det varit nödvändigt med ett resonemang som tar hänsyn till aktuell forskning om religionens roll.

Det är positivt att exempelvis frikyrkorna på s. 216 nämns som folkrörelser som varit viktiga för samhällsutvecklingen. Många upplever idag att religionerna trängs undan från det offentliga rummet men religion bidrar i huvudsak till det goda i samhället och därför måste religionerna och dess uttryck få synas. För Sveriges kristna råd är det viktigt att beskrivningarna och omnämmandet av den del av det civila samhället som utgörs av kyrkor och trossamfund präglas av förväntan på det bidrag som de kan och vill ge – vilket i hög grad gäller vår nutid. Religiös tro ger människor redskap för livstolkning, som också inkluderar relationen till andra människor. Kyrkorna har också i hög grad bidragit till integrationen av många som kommit till Sverige. En väg in i samhället är att vara aktiv i en församling.

Det är samtidigt också viktigt att göra rättvisa åt den utveckling som sker inom de religiösa gemenskaperna och trossamfundens egen pågående bearbetning av den egna tron och traditionerna vad gäller värderingar och praxis. Kyrkorna är en del av civilsamhället men de är även teologiskt motiverade och har sin grund i heliga skrifter och lärotraditioner. Detta är

viktigt att påminna om i sammanhanget eftersom det skiljer dem från många andra organisationer i civilsamhället.

Demokrativillkoren, staten och kyrkorna (kap 5.3)

Sveriges kristna råd noterar att ett förtydligt demokrativillkor för beviljande av bidrag till civilsamhällets organisationer, däribland kyrkor och trossamfund, bereds i en tid när FN-organ och oberoende människorättsliga organisationer, återkommande, sedan flera år, rapporterar om konsekvenserna av ett alltmer åtstramat demokratiskt utrymme för det civila samhällets organisationer i länder världen över och även inom Europa.¹ Sveriges kristna råd menar att i en sådan samhällskontext bör det rättsliga systemet vara en garant för att inte inflytande genom politisk makt går före rätt och skyldigheten att underställa sig de människorättsliga åtagandena.²

Sveriges kristna råd menar att Europakonventionen en bra utgångspunkt när det gäller resonemang kring religiösa samfund. I denna kombineras ett grundläggande skydd för trossamfundens autonomi och inre liv med möjligheter till vissa inskränkningar. Kyrkorna anser, bland annat utifrån erfarenheter hos systerkyrkor i länder med mindre välvilliga regimer, att det är viktigt att ha denna principiella utgångspunkt fastslagen. Sveriges kristna råd menar att det är viktigt att vara observant på problematiken med hur gränsdragningar görs, eftersom detta innebär risker för att religions- och övertygelsefriheten försvagas. I det sammanhanget är det även viktigt att olika teologiska övertygelser i frågor om äktenskap och abort och andra medicinsk-etiska frågor liksom rätten att välja ledare och organisationsform respekteras.³

Tillämpning av demokrativillkor i kommuner och regioner (kap 6.3)

Det är oroande när kommuner uppställer krav om att en förening ska vara politisk och/eller religiöst obunden för att få bidrag. Detta är en fråga som SKR även har lyft vid ett möte med kultur- och demokratiministern.⁴ Enligt bedömningar förekommer det allt oftare att kommunerna ser den religiösa utövningen som ett problem i förhållande till den sekulära myndighetsutövningen. Av detta skäl är det viktigt med ökad kunskap och utbildning om de olika samfundet och deras teologi bland politiker och tjänstemän.⁵

Organisationens företrädare (kap 8.1.1)

Utredningens förslag om att paraplyorganisationer ska ansvara för varandras företrädare är att gå ett steg för långt. Det riskerar att skapa en misstänksamhetens kultur där vi i stället är vana vid tillit. Dessutom måste det ifrågasättas om det önskvärt att totala organisationer riskerar att förlora bidrag till en i övrigt allmännyttig verksamhet på grund av att en enskild persons handlande i strid mot demokratiska grundvärderingar. I sammanhanget bör det framhållas att det inte alltid är tydligt och avgränsningsbart vem som kan anses vara företrädare för en organisation. Sveriges kristna råd menar även att betänkandets förslag när det gäller

¹ Sveriges kristna råd och Svenska kyrkan har gemensamt skrivit en alternativ UPR-rapport om Sverige inför FN:s tredje granskning av Sverige nästa år. Se: <https://www.skr.org/rapport-om-sveriges-efterlevnad-av-manskliga-rattigheter/>

² Utifrån det krympande utrymmet för civilsamhället fokuserar SKR i år särskilt på det globala målet 16 inom ramen för Globala veckan där vi bearbetar temat "Vem får höras?", se: <https://www.skr.org/vart-arbete/hallbar-utveckling/kyrkornas-globala-vecka/kyrkornas-globala-vecka-tema-2019/>

³ För ett mer utförligt resonemang, se remissvaret på utredningen Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst samhälle: <https://www.skr.org/statens-stod-till-trossamfund-i-ett-mangreligiost-samhalle/>

⁴ <https://www.skr.org/kyrkoledare-motte-kultur-och-demokratiminister-amanda-lind/>

⁵ Thomas Österberg, "När kyrka och kommun krockar", *Dagen* 25/10 2019.

organisationers ”företrädare” riskerar att stänga ute från engagemang, därför att människor upplever företrädskapet alltför ansvarsfullt. Dessutom finns det risk för en misstänksamhetens kultur då riksorganisationer och paraplyorganisationer kan tvingas samla in information om lokala företrädares förehavanden.

Våld, tvång eller hot (kap 8.1.3)

Om en organisation eller någon av dess företrädare utövar eller misstänks utöva våld, tvång eller hot är det handlingar som i många fall är att betrakta som brottsliga handlingar och som kan bli föremål för straffrättslig process. I en situation där en bidragsansökan avslås utifrån myndighetens kännedom om att handlingar av detta slag förekommit och där samtidigt en straffrättslig process pågår i frågan som rör en företrädare för en bidragssökande organisation är det väsentligt, precis som utredningen konstaterar, att hålla isär de båda processerna och strikt beakta den så kallade oskuldspresumtionen i Europakonventionen. Att i ett beslut i myndighetsutövning gällande statsbidrag hänvisa till att våld, tvång eller hot förekommit i en organisation samtidigt som rättslig process i frågan ännu inte är avgjord förutsätter att myndigheten har tillgång till egen information om de förhållanden som avses. Har man inte det riskerar man att bidra till ett misstänkliggörande av organisationen och dess företrädare.

Diskriminering eller religiösa uttryck? (kap 8.1.4, s. 357)

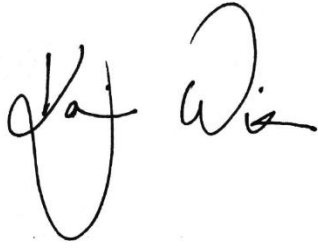
Sveriges kristna råd vänder sig mot alla sammanhang där olika grupper diskrimineras. Samtidigt vill vi påtala vikten av att de myndigheter som bedömer bidragsansökningar från kyrkor och trossamfund har god kännedom om trossamfundens inre liv och religions- och övertygelsefrihetens gränser. Det som från utsidan kan se ut som en tvingande skyldighet behöver inte nödvändigtvis vara det eller uppfattas som en sådan utifrån ett inifrån-perspektiv. Valet att till exempel bära en religiös symbol ska i stället ses i skenet av vars och ens rätt till religions- och övertygelsefrihet. Här krävs kunskaper och viss försiktighet i bedömningen från bidragsgivarens sida.

Religiös och annan verksamhet (kap 8.1.4, s. 363)

Vid sidan av sin religiösa verksamhet bedriver kyrkor och trossamfund även verksamhet av allmän social och kulturell karaktär. Ofta är det svårt att göra en tydlig avgränsning mellan religiös verksamhet och annan verksamhet. Det är väsentligt att den som gör bedömningen av bidragsansökningar har god kunskap om kyrkors och andra trossamfunds verksamhet liksom om gränsdragningar mot religions- och övertygelsefriheten. Kyrkornas verksamheter är öppna för alla och innebär ofta moment av gudstjänstkaraktär, som då alltid är frivilliga för var och en att delta i.

Sveriges kristna råds övergripande synpunkter överensstämmer till stor del med dem som avgivits av vår medlemskyrka Svenska kyrkan.

För Sveriges kristna råd

Karin Wiborn, generalsekreterare

Handläggare: Jakob Evertsson, tel 08 453 68 27 jakob.evertsson@skr.org

Sveriges kristna råd (SKR) består av 26 medlemskyrkor och 3 observatörer. Dessa 29 kyrkor representerar tillsammans praktiskt taget alla kristna kyrkor och samfund i Sverige. Med grund i kristen tro är kyrkorna i Sverige, liksom runt om i världen, engagerade i frågor som rör människors liv, värdighet och rättigheter. Kyrkorna i Sverige har stora kontaktytor med människor i olika livssituationer. Frågor om människors villkor aktualiseras i olika sammanhang, inte minst bland de människor som migrerat till Sverige. Flera av kyrkorna i Sveriges kristna råd har stor kontaktyta i det sammanhanget. Kyrkorna i SKR vill samverka med andra samhällsaktörer för ett välkomnande och inkluderande samhälle där människors rättigheter och värdighet värnas.

Postadress
Sveriges kristna råd
Box 140 38
167 14 Bromma

Besöksadress
Gustavslundsvägen 18
Alviks Torg, Bromma
Stockholm

Telefon: 08-453 68 00
E-post: info@skr.org
Webb: www.skr.org
Twitter: @SvKristnaRad

Bankgiro: 58 34-8756
Org.nr: 817603-0735